

QO'SHILGAN QIYMAT SOLIG'I

Baytanov O'ralboy Miraqul o'g'li

Jizzax politexnika instituti Servis fakulteti Iqtisodiyot va menejment kafedrası assistenti

Akramov Zokirjon

Jizzax politexnika instituti Servis fakulteti talabasi

Annotatsiya: Mamlakat iqtisodiyotini modernizatsiyalash jarayonida soliqlar va boshqa majburiy to'lovlarning o'rtacha mablag'larini davlat byudjetiga to'g'ri va o'z vaqtida o'tkazishning ahamiyati juda katta. Bu mablag'lar soliq ma'murchiligi tizimi orqali amalga oshiriladi, bu tizim soliq munosabatlarini boshqarish, soliq qonunchiligini amalga oshirish, soliqlarni to'g'ri va to'liq xisoblash, soliqlarni davlat byudjetiga to'liq va o'z vaqtida to'lashni nazorat qilishga yordam beradi. Ushbu maqolada Qo'shilgan Qiymat Solig'i haqida ma'lumotlar va uning ahamiyati berib boriladi.

Kalit so'zlar: Qo'shilgan Qiymat Solig'i, soliq faoliyati, moliya, byujet, soliq organlari.

Mamlakat iqtisodiyotini modernizatsiyalashda soliqlar va boshqa majburiy to'lovlarning o'rni va ahamiyati juda katta. Soliq tizimining ishlashi, yani soliq ma'murchiligi, davlat byudjetining to'g'ri shakllantirilishi, soliq hisobotlarining to'g'ri vaqtida taqdim etilishi - bular barchasi soliq tizimining tuzilishi bilan bog'liqdir. Shuningdek, mamlakat iqtisodiy rivojlantirishning birinchi bo'limi, yani soliqlarning to'g'ri va to'liq hisoblanishi va soliq hisobotlarining to'g'ri vaqtida taqdim etilishi, soliq hisob-kitoblari va soliq hisobotlarini kamaytirishga qaratilgan soliq islohotlari bilan bog'liqdir. Shu nuqtadan kelib chiqqanda, Qo'shilgan Qiymat Solig'i (QQS) mamlakat iqtisodiyotini rivojlantirish, soliq tizimini rivojlantirish, soliq yukini kamaytirish va qo'llaydigan soliqlarni kamaytirishda katta ahamiyatga ega. QQS, soliq tizimining bir qismidir va tovar, ish va xizmatlar narxlariga qo'shilgan soliqdir. U shuningdek, soliqlar mamlakat byudjetini to'ldirishda muhim rol o'ynaydi.

Qo'shilgan Qiymat Solig'i hisoblanishi va unifikatsiya qilinishi, xo'jalik yurituvchi sub'ektlarning davlat byudjeti bilan hisob-kitoblari mexanizmini takomillashtirishi, soliq hisobotlarini taqdim etish holatlarini kamaytirish, soliq tizimining islohotlari bilan birga, mamlakat iqtisodiy rivojlantirish jarayonida muhim ustuvor yo'nalishlardan biridir. Bu esa mamlakatning iqtisodiy rivojlantirishini jiddiy darajada ta'minlaydi va mamlakatni jahon bozoridagi raqobatbardoshlikka olib chiqish uchun zarur bo'lgan shartlardan biridir. Qo'shilgan qiymat solig'i (QQS) — umumdavlat soliq turi; ishlab chiqarish va muomala jarayonlarining barcha bosqichlarida yaratilgan qo'shilgan qiymatning bir qismini davlat byudjetiga olish shakli. QQS stavkasi 20 foizdan 12 foizga tushirildi. yagona ijtimoiy to'lov stavkalari 25 foizdan 12 foizga tushirilishi hamda daromad solig'ini hisoblashning oshib boruvchi shkalasidan (eng yuqori stavkasi - 22,5 foiz) voz kechilib, qat'iy 12 foizga tushirilishi natijasida ish haqiga soliq yuki qariyb 2 baravar pasaydi. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti tomonidan soliq idoralari oldiga qo'ygan yangi vazifa – “Soliq idorasi – tadbirkorga ko'makchi” tizimini qo'llash tadbirkorlarga amaliy yordam ko'rsatishdagi eng muhim ishlardan bo'ldi. “Soliqchi – tadbirkorga ko'makchi” tamoyili asosida ishlarning tashkil etilishi natijasida birgina 2022-yilda soliq hisobotlarini avtomatlashtirish orqali soliq hisobotlarini ixtiyoriy taqdim etish ko'rsatkichi 99 foizga yetdi. Prezident Sh.Mirziyoyev tomonidan soliq idoralari oldiga qo'ygan yangi vazifa – “Soliq idorasi – tadbirkorga ko'makchi” tizimini qo'llash tadbirkorlarga amaliy yordam ko'rsatishdagi eng muhim ishlardan bo'ldi. Shuningdek soliq organlarini xizmat

ko'rsatuvchi tashkilotga aylantirildi. "Soliqchi – tadbirkorga ko'makchi" tamoyili asosida ishlarning tashkil etilishi natijasida birgina 2022-yilda: soliq hisobotlarini avtomatlashtirish orqali soliq hisobotlarini ixtiyoriy taqdim etish ko'rsatkichi 99 foizga yetdi, kadastr agentligi ma'lumotlari jamlanganligi hamda "Yeimtiyoz" dasturi orqali respublika bo'yicha 66,5 mingta noqishloq yer solig'i to'lovchilari hamda 61,9 mingta mol-mulk solig'i to'lovchilarning, aylanmadan olinadigan soliq hisoboti respublika bo'yicha 359,4 mingta to'lovchiga 100 foiz to'liq avtomatlashtirilgan bo'lsa, elektron hisobvaraqa-faktura, onlayn nazorat kassa texnikasi, "marketpleys" tizimi ma'lumotlari hamda Bojxona qo'mitasi bilan real vaqt rejimida ma'lumot almashishni joriy etish orqali QQS hisoboti 173,9 mingta to'lovchiga (86 foiz) avtomatlashtirildi. Qo'shilgan qiymat solig'i bo'yicha vujudga kelgan manfiy farq summalarining belgilangan tartibda qaytarib berilishi natijasida, 2022-yilda soliq to'lovchilarga 20,1 trln so'm qoplab berildi yoki 2021-yilga nisbatan qariyb 7,6 trln.so'mga ko'p mablag' qaytarildi. Bo'sh turgan binolar, foydalanilmayotgan ishlab chiqarish maydonlari, yashash uchun mo'ljallanmagan inshootlar, shuningdek, tugallanmagan qurilish obyektlariga hamda ushbu obyektlar bilan band bo'lgan yer uchastkalariga nisbatan mol-mulk va yer soliqlarining oshirilgan stavkalarini qo'llash bekor qilinib, 18,5 mingta obyekt mulkdorlariga 1,7 trln so'm soliqlarni hisoblanishi to'xtatildi hamda 20,5 mingta obyekt mulkdorlarga nisbatan ta'sirchan soliq mexanizmi qo'llanilishi natijasidan hosil bo'lgan 1,8 trln so'mlik soliq qarzi hisobdan chiqarildi.

Davlat byudjeti daromadlarini shakllantirishda soliqlar moliyaviy manbani tashkil etadi, shuning uchun soliqlarni davlat byudjetiga to'lash juda muhimdir. Bu mablag'lar soliq ma'murchiligi tizimi orqali to'g'ri yo'lga qo'yilishi, uni takomillashtirilishi esa mamlakatni iqtisodiyotini modernizatsiyalash va raqobatbardoshligini oshirishning muhim qismlaridan biridir. Tadbirkorlik va kichik biznesni rivojlantirish ham mamlakatning iqtisodiy rivojlantirishida katta ahamiyatga ega bo'lib, bundan kelib chiqqanda, soliq ma'murchiligi tizimi tadbirkorlar va kichik biznesni qo'llab-quvvatlashda ham muhim rol o'ynaydi. Prezident Shavkat Mirziyoyevning ta'kidlaganidek, soliq yukini kamaytirish va qulaylashtirish, ishlab chiqarish va soliqqa tortiladigan bazani kengaytirish zarurdir. Bu esa mamlakatning iqtisodiyotini yangilashda muhim ustuvor yo'nalishlardan birini ifoda etadi. Yuqorida keltirilganlar soliq tizimining katta ahamiyatga ega bo'lganligini va mamlakatning iqtisodiy rivojlantirishini qo'llab-quvvatlashda muhim rolini ko'rsatadi. Shu bilan birga, soliq ma'murchiligi tizimi soliq islohotlarini amalga oshirish, soliq hisobotlarini taqdim etish holatlarini kamaytirish, davlat siyosatini bajarish va soliqqa tortiladigan ob'ektlarni maqbul darajada kamaytirishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Botir, M., & Nodirbek, X. (2023). QO'SHILGAN QIYMAT SOLIG'INING AHOLI DAROMADLARIGA TA'SIRI. *International Journal of Contemporary Scientific and Technical Research*, 253-257.
2. Tohirovich, Q. N., & Ibroximovna, N. I. (2022). RAQAMLI IQTISODIYOTDA EKSPORT VA IMPORTNI SOLIQQA TORTISH XUSUSIYATLARI. *Архив научных исследований*, 5(5).
3. Raxmonov, N. R. (2024). SOLIQ SOHASINI TUBDAN ISLOH QILISH VA SOLIQ TIZIMIDAN SAMARALI FOYDALANISH YO'LLARI. *Educational Research in Universal Sciences*, 3(2), 480-485.